

Gh. GIURCĂ

O PRIVIRE RETROSPECTIVĂ: TEATRUL ȘI MUZICA DIN BUCOVINA

Recent a ieșit de sub tipar lucrarea *Din trecutul vieții culturale a Bucovinei: teatrul și muzica (1775 – 1940)* semnată de Alis Niculică (București, Casa Editorială Floare Albastră, 2009, 344 p.). De la bun început trebuie spus că e vorba despre o lucrare remarcabilă din mai multe puncte de vedere. Mai întâi, pentru că e primul demers întreprins cu intenția de a analiza temeinic modul în care teatrul și muzica s-au manifestat în Bucovina și, mai ales, rolul formativ pe care l-au avut, cu deosebire într-o anumită perioadă istorică, în rândul locuitorilor români de aici.

Mai impresionează prin bibliografia care stă la baza cărții. Autoarea a consultat un însemnat număr de lucrări al fost structurat conținutul. Sunt tratate temele care pot oferi cititorului o imagine cuprinzătoare a problematicii abordate. Primul din cele patru capitole se intitulează *Cîteva considerații privind viața socială, economică, religioasă și culturală din Bucovina, în perioada 1775-1940*. Ca istoric de profesie, Alis Niculică analizează problema *sine ira et studio*, fiind subliniate cu obiectivitate atât aspectele pozitive ale stăpînirii austriece pentru locuitorii Bucovinei, cât și incontestabilele dezavantaje. Unul dintre cele mai mari este urmarea faptului că autoritățile au încurajat și chiar stimulat reprezentanții mai multor etnii de a se stabili în această parte de țară cu intenția de a-i șterge cât mai repede specificul românesc.

Începînd cu cap. al II-lea (*Mișcarea teatrală în Bucovina pînă la marea Unire*), autoarea „atacă” una din componentele de bază ale lucrării. Analiza este detaliată și se referă nu numai la latura românească a mișcării teatrale de aici, ci și la cele ale minorităților (germană, poloneză, ucraineană, evreiească).

În condițiile concrete ale Bucovinei, primele manifestări de teatru cult în limba română sunt ulterioare celor din Țară și se datorează inițiativei fondatorilor *Reuniunii Române de Leptură* (1862), denumită ulterior *Societatea pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina*. În urma numeroaselor demersuri întreprinse de ei, prima stagiune organizată (bineînțeleas cu aprobarea autorităților imperiale) a avut loc în perioada martie – mai 1864 fiind susținută de trupa Fany

Tardini din Botoșani și a constat în nu mai puțin de 20 de spectacole prezentate în sala Hotelului Moldova din Cernăuți. După cum consemnează presa vremii, în afara intelectualității românești, din sală nu au lipsit țărani și elevii. Printre aceștia din urmă, se afla și Mihai Eminescu. Repertoriul, supravegheat cu vigoare de autorități (unele piese au fost interzise după prima prezentare), a cuprins opere cu conținut istoric, dar și comedii semnate de V. Alecsandri, C. Negruzzi etc., încît această primă stagiune a fost considerată un imens succes. Ca urmare, trupa a revenit cu a doua stagiune în perioada noiembrie 1864 – martie 1865, cu un număr dublu de reprezentații, iar ultima dată în anul 1870.

Cu unele intermitențe, datorate refuzului autorităților, seria spectacolelor s-a completat cu cele susținute de trupe renumite precum cea a lui Mihail Pascaly (1869) sau a lui Matei Millo (1871), de Teatrul Național din București (1885) sau de Teatrul din Craiova (1893), dar și de unele mai puțin cunoscute. De menționat că spectacolele au fost prezentate nu numai la Cernăuți, ci și în orașele bucovinene: Suceava, Rădăuți, Gura Humorului, Cîmpulung, Siret sau Vatra Dornei. Alis Niculică le menționează cu multă atenție în ordinea sosirii lor, subliniind pentru fiecare în parte perioada și piesele jucate. Cele mai multe s-a bucurat de aprecieri elogioase pentru calitatea spectacolelor prezentate.

Cea de-a doua componentă de bază a lucrării este pe larg tratată în cap. III – *Arta muzicală în Bucovina de la primele manifestări pînă la marea Unire*. Și în acest caz este urmărită evoluția fenomenului începînd cu școlile muzicale din mănăstiri, între care s-a remarcat cea de la Putna. Un rol însemnat în evoluția vieții muzicale l-au avut apoi societățile de profil, mai întâi cele germane. Urmîndu-le exemplul, intelectualii români au înființat propriile societăți muzicale. Una dintre cele mai renumite a fost *Armonia* din Cernăuți (19 iulie 1881). Privind din perspectiva timpului, se poate aprecia că, prin turneele întreprinse în numeroase localități bucovinene, *Armonia* a jucat un rol important în educația muzicală a spectatorilor și promovarea creației românești. În repertoriul abordat, Ciprian Porumbescu a ocupat mereu un loc prioritar.

O altă societate muzicală intrată în istorie pentru contribuția sa remarcabilă la evoluția vieții artistice din Bucovina a fost *Reuniunea de cîntare „Ciprian Porumbescu” din Suceava*, înființată la 16 iulie 1903. „Într-un ritm surprinzător de rapid, în cadrul *Reuniunii* se cristalizează forțe artistice care ating un nivel interpretativ ridicat” (p. 246). Chiar de la început, activitatea ei s-a orientat în egală măsură pentru promovarea muzicii și a teatrului. Ca o veritabilă instituție profesionistă și avînd la bază un reperoriu adecvat, Reuniunea a prezentat spectacole în foarte multe localități, inclusiv la Cernăuți, contribuind la promovarea cu prioritate a valorilor culturale naționale. Este de-a dreptul impresionant cum oamenii aceștia își împărțeau viața între obligațiile profesionale și familiale și pasiunea pentru artă pe care o răspîndeau cu generozitate prin fiecare spectacol susținut.

Viața culturală și artistică a Bucovinei din perioada interbelică a înregistrat un progres remarcabil prin înființarea Teatrului Național (1923) și a Conservatorului de

Muzică și Artă Dramatică din Cernăuți (1924), două instituții extrem de apreciate la vremea lor (vezi cap. IV). Pentru a completa imaginea vieții muzicale din Bucovina, în lucrare se fac referiri și la activitatea formațiilor corale ale elevilor, studenților sau plugarilor. Printre acestea din urmă, sînt prezentate succint cele din Mahala, Pătrăuți, Mitocu Dragomirnei, Putna, Udești, Voloca pe Derelui, Gălănești, Cozmin, Dorna Candrenilor, Vama, Roșa – Cernăuți, Arbore și multe altele.

Valoarea documentară a lucrării *Din istoria vieții culturale a Bucovinei: teatrul și muzica (1775-1940)* sporește mult și prin acel veritabil album din finalul ei cuprinzînd fotografii de epocă cu trimitere directă la personalitățile, formațiile artistice sau evenimentele culturale evocate.

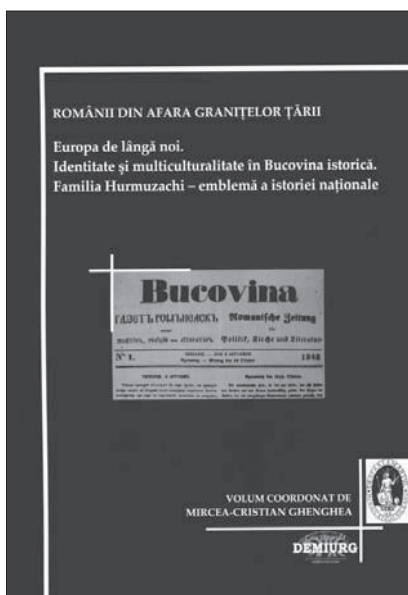
Parcurgînd această remarcabilă apariție editorială și avînd în vedere ceea ce a mai publicat Alis Niculică pînă acum, o concluzie îmbucurătoare se impune de la sine: cercetarea vieții culturale de pe meleagurile noastre are în ea un om de nădejde cu largi perspective de viitor.

Elena SPIRIDON

ROMÂNII, DESPRE ROMÂNII

Devenit deja tradiție între manifestările științifice ale Astrei ieșene, simpozionul internațional *Românii din afara granițelor țării* rămîne circumscris în seria volumelor editate anual, începînd cu 2006, ce adună comunicările din cadrul acestei activități. Tipărit la renumita Casă Editorială *Demiurg*, la sfîrșitul anului ce tocmai a trecut, volumul coordonat de Mircea Cristian Ghenghea și apărut cu susținerea financiară a Ministerului Afacerilor Externe, Departamentul cu Relații pentru Românii de Pretutindeni, este rezultatul unor serii de comunicări ale căror direcții tematice se regăsesc în titlul de pe pagina de gardă: *Românii din afara granițelor țării. Europa de lîngă noi. Identitate și multiculturalitate în Bucovina istorică. Familia Hurmuzachi – emblemă a istoriei naționale*. Dacă ultimele două subtitluri constituie dominantă specifică a comunicărilor, celelalte două conferă acesteia eterogenitatea proprie unui asemenea tip de produs editorial. Dincolo de diversitatea ce se relevă la o simplă privire aruncată asupra titlurilor, este de remarcat că aparentul eclecticism este anulat printr-o atentă organizare a materialului în arii tematice, rezultat al manierei de susținere a comunicărilor în cadrul simpozionului, pe ateliere de lucru (*Atelier editorial, Atelier Vest, Atelier Bucovina, Atelier Sud și Atelier Hurmuzachi*).

Tematica generală, și generoasă prin larghețea sa, a permis participanților să lanseze probleme, să emită puncte de vedere legate de istoria de ieri și de azi, să vorbească despre *Românii din afara granițelor țării* (mai exact Basarabia, Bucovina, Timocul sîrbesc, Peninsula Istria și Macedonia) într-o manieră în care discursul științific savant stă alături de texte în care registrul popular mai evident (lucru subliniat de coordonatorul volumului încă din cuvîntul de deschidere), ceea ce dă o notă de vivacitate și prospețime volumului. Cartea este structurată în trei părți, în acord cu substanța comunicărilor, ce aparțin unui număr de 22 de semnatari: *Pro memoria, Hurmuzăcheștii – gîndire și simțire românească, Accente contemporane*,

alături de cuvintele de salut, de concluzii, precum și o rezoluție a simpozionului.

Fără a intra în detalierea diferitelor aspecte ce țin de conținut, lansînd prin aceste rînduri doar o invitație lectorului specializat sau celui curios să cunoască aspecte inedite din istoria romănității, este de remarcat consistența tematică a volumului, care se prezintă ca un mozaic bine organizat, echilibrat, în cadrul căruia fiecare componentă a ansamblului se află la locul său între celelalte, în vederea întregirii unui tot (tom) editorial de peste 300 de pagini.